

Módszertani megjegyzések

az MNB statisztikai mérlegéről szóló havi publikációhoz

1. A havi átlagos állományok és a havi átlagárfolyam meghatározása

Az átlagok meghatározása mind az állományok, mind pedig az árfolyam esetében a napi záróadat alapján történik. Az átlagszámítás során az ünnep- és munkaszüneti napokra vonatkozó állományok és árfolyamok a megelőző munkanap végi adatokkal megegyeznek.

2. Összefüggések a havi publikációhoz tartozó Tájékoztató „Tájékoztató” elnevezésű lapján megjelenő havi átlagos és hó végi állományokat bemutató táblázataiban közölt állományok között

A havi átlagos állományokat tartalmazó mérleg „Hitelintézeteknek nyújtott egyéb hitelek” sora nem tartalmazza az egynapos hiteleket, ezek az állományok az Egyéb eszközök között kerülnek kimutatásra.

A hó végi állományokat tartalmazó táblázat eszköz oldalán az „Egyéb eszközök” sor tartalma az átlagmérlegben a „Hitelintézetek által kibocsátott jelzáloglevelek (JVP)”, a „Hitelintézetek által kibocsátott államilag garantált kötvények”, a „Nem pénzügyi vállalatok által kibocsátott kötvények (NKP)”, a „Központi kormányzat által kibocsátott államkötvények”, a „Hitelintézeteknek nyújtott NHP refinanszírozási hitelek”, a „Hitelintézeteknek nyújtott egyéb hitelek” és az „Egyéb eszközök” sorok együttesének felel meg.

A forrás oldalon a „Hitelintézetek betétei” sor tartalmilag az átlagmérleg alábbi soraival egyezik meg:

- 2022. márciusig: „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák”, „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák nélkül”, „Hitelintézetek egynapos betétei – preferenciális betétek”, „Hitelintézetek egynapos betétei – preferenciális betétek nélkül”, „Hitelintézetek egyhetes betétei”, „Hitelintézetek egyéb forintbetétei” és „Hitelintézetek devizabetétei” sorainak együttesével;
- 2022. áprilistól 2022. szeptemberig: „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák”, „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák nélkül”, „Hitelintézetek egynapos betétei”, „Hitelintézetek egyhetes betétei”, „Hitelintézetek egyéb forintbetétei” és „Hitelintézetek devizabetétei” sorainak együttesével;
- 2022. októberben: „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák”, „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák nélkül”, „Hitelintézetek egynapos betétei – gyorstender”, „Hitelintézetek egynapos betétei – gyorstender nélkül”, „Hitelintézetek egyhetes betétei”, „Hitelintézetek változó kamatozású betétei”, „Hitelintézetek egyéb forintbetétei” és „Hitelintézetek devizabetétei” sorainak együttesével;
- 2022. novembertől 2023. októberig: „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák”, „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák nélkül”, „Hitelintézetek egynapos betétei – gyorstender”, „Hitelintézetek egynapos betétei – gyorstender nélkül”, „Hitelintézetek változó kamatozású betétei”, „Hitelintézetek egyéb forintbetétei” és „Hitelintézetek devizabetétei” sorainak együttesével;
- 2023. novembertől 2024. januárig: „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák”, „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák nélkül”, „Hitelintézetek egynapos betétei”, „Hitelintézetek változó kamatozású betétei”, „Hitelintézetek egyéb forintbetétei” és „Hitelintézetek devizabetétei” sorainak együttesével;
- 2024. februártól: „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák”, „Hitelintézetek folyószámlabetétei – AFR számlák nélkül”, „Hitelintézetek egynapos betétei”, „Hitelintézetek egyéb forintbetétei” és „Hitelintézetek devizabetétei” sorainak együttesével.

3. Az MNB által kibocsátott kötvények a Tájékoztatóban és az internetes idősorokban

A Tájékoztató „Tájékoztató” és „Források állományváltozása” lapjain megjelenő, havi átlagos, valamint hó végi állományokat bemutató táblázataiban az MNB által kibocsátott kötvények névértékes állománya egy soron, összesítve jelenik meg, vagyis nem kerül megbontásra aszerint, hogy rezidens vagy nem rezidens a kötvény tulajdonosa.

A monetáris pénzügyi intézmények mérlegei és a pénzmennyiségek megnevezésű publikációban

- az 1.a.2 tábla és az 1.a.4 tábla munkalapokon a hó végén fennálló állomány belföldi tulajdonban lévő része a „Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok (belföldieknél)” állományból kiemelve, a „Forint (Rövid lejáratú MNB diszkontkötvény belföldieknél)” megnevezésű oszlopban, míg a külföldieknél lévő állomány a „Külföldi tartozások összesen” állomány részeként, a „Rövid lejáratú MNB diszkontkötvény külföldieknél” oszlopban kerül bemutatásra;
- az „1.a.5 tábla” munkalapon a „Rövid lejáratú MNB diszkontkötvény” átlagállománya kerül tovább-bontásra aszerint, hogy a kötvény tulajdonosa rezidens vagy nem rezidens.

4. Az MNB irányadó eszközeinek alakulása

- 2007. január 9. előtt: kéthetes futamidejű MNB betét
- 2007. január 9. – 2014. augusztus 5.: kéthetes futamidejű MNB kötvény
- 2014. augusztus 6. – 2015. szeptember 22.: kéthetes futamidejű MNB betét (A 2014. április 23-án meghirdetett önfinanszírozási program keretében 2014. augusztustól 6-tól az MNB újra betétesítette az irányadó instrumentumot.)
- 2015. szeptember 23. – 2018. december 18.: háromhónapos futamidejű MNB betét (2016 augusztusáig heti gyakorisággal, majd ezt követően havonta került sor a háromhónapos betéti eszköz tenderére. 2016 októberétől az eszköz kivezetéséig az irányadó eszköz mennyiségi korlátos tender keretében volt igénybe vehető.)
- 2018. december 19-től a kötelező tartalék az MNB irányadó eszköze.

5. A hitelintézetek tartalékkötelezettségének alakulása¹

A monetáris bázis (M0) és a folyószámlák állományának alakulására hatással van a kötelező tartalék rátájának mértéke. A hitelintézetekre vonatkozó kötelező tartalék mértékét az MNB határozza meg.

- 2002. augusztus 1. előtt: 12%
- 2002. augusztus 1. – 2008. november 30.: 5%
- 2008. december 1. – 2010. szeptember 30.: 2%
- 2010. október 1. – 2015. november 30.: választható tartalékráta. A tartalékköteles hitelintézetek fél évente választhattak a 2, a 3, a 4 és az 5%-os mértékek közül. (Választás hiányában az MNB a legalacsonyabb, 2%-os mértéket írta elő.)
- 2015. december 1. – 2016. november 30.: 2%

¹ Bővebb információ az MNB honlapján az alábbi hivatkozáson keresztül érhető el: <https://www.mnb.hu/monetaris-politika/a-monetaris-politikai-eszkozok/kotelezo-tartalekrendszer>

- 2016. december 1 – 2022. szeptember 30.: 1%
- 2022. október 1. – 2023. március 31.: választható tartalékráta. A tartalékköteles hitelintézetek negyedévente választhattak az 5, a 6, a 7, a 8, a 9 és a 10%-os mérték közül. Az 5%-os tartalékkötelezettségnek napi szinten is meg kellett felelni. Az 5% feletti, szabadon választott tartalékszint esetében havi átlagban történő megfelelést írt elő a szabályozás.
- 2023. április 1. – 2023. június 30.: maradt a választható tartalékráta, de annak mértéke emelkedett. A tartalékköteles hitelintézetek ugyanúgy negyedévente választhattak a 10, a 11, a 12, a 13, a 14 és a 15%-os mérték közül. A 10%-os tartalékkötelezettségnek napi szinten is meg kellett felelni. A 10% feletti, szabadon választott tartalékszint esetében havi átlagban történő megfelelést írt elő a szabályozás.
- 2023. július 1. – 2023. december 31.: a választható ráták változatlansága mellett minden hónapban a hitelintézetek által 2023. március 31-re vonatkozóan jelentett tartalékköteles források alapján történt a jegybanki kötelező tartalék meghatározása. Ennélfogva az előírt kötelező tartalék havi összege csak a – kötelező 10% felett – negyedévente szabadon választott tartalékszint változásának eredményeképpen módosulhatott. Ugyancsak a július 1-ével induló tartalékteljesítési periódustól kezdődően – a minimálisan tartandó kötelező tartalék 15%-áig – az MNB-nél legalább 14 napra lekötött forint betét állománya is beleszámított a kötelező tartalék teljesítésébe, vagyis nem csak a hitelintézetek folyószámláinak egyenlegében jelenhetett meg a kötelező jegybanki tartalék összege.
- 2024. január 1. – 2024. január 31.: a választható tartalékráták rendszerének megszüntetésével egységesen 10% lett a kötelező tartalék rátájának mértéke. A kötelező tartalék összegének meghatározása változatlanul a hitelintézetek által 2023. március 31-re vonatkozóan jelentett tartalékköteles források alapján történt, és – a minimálisan tartandó kötelező tartalék 15%-áig – az MNB-nél legalább 14 napra lekötött forint betét állománya továbbra is beleszámított a kötelező tartalék teljesítésébe.
- 2024. február 1. – 2024. február 29.: maradt az egységesen 10%-os tartalékráta, valamint a tartalékalap meghatározása is változatlanul a 2023. március 31-re vonatkozóan jelentett tartalékköteles források alapján történt, ugyanakkor a hosszú lejáratú betéti eszköz kivezetésével a kötelező jegybanki tartalék összege ismét csak a hitelintézeti folyószámlák állományában jelent meg.
- 2024. március 1. – 2025. július 31.: maradt az egységesen 10%-os tartalékráta, a tartalékalap meghatározása ugyanakkor már nem a tartalékköteles források hó végi állománya, hanem azok havi átlagállománya alapján történik.
- 2025. augusztus 1. – 2026. február 28.: egységesen 8%-ra csökkent a tartalékráta.
- 2026. március 1-től: 6%-os tartalékráta

6. Eltérés az MNB számviteli és statisztikai saját tőkéje között

Az MNB statisztikai mérlegében és a számviteli beszámolóban közzétett saját tőke állománya – azon belül is a mérleg szerinti eredmény – eltér egymástól amiatt, hogy míg a statisztikai jelentésekben a pénzügyi derivatívák piaci értéken, addig a számviteli mérlegben az MNB éves beszámoló készítési és könyvvizelési kötelezettségének sajátosságairól szóló kormányrendelet (221/2000) szerinti értéken kerülnek kimutatásra.

7. Eltérés az MNB számviteli és statisztikai mérlegében szereplő hitelintézeti hitelek és betétek állományában

A határidős, swap és opciós ügyletek piaci értékének változásához kapcsolódó fedezeti betétek – az úgynevezett margin számlák – állományának eltérő kimutatási módja miatt az MNB statisztikai mérlegében és a számviteli beszámolójában közzétett, a belföldi hitelintézetek részére az MNB által nyújtott éven belüli lejáratú forinthitelek, valamint a hitelintézetek által az MNB-nél elhelyezett éven belüli lejáratú lekötött betétek állománya 2023. januártól kezdődően eltérhet egymástól. Az eltérés oka, hogy míg a statisztikai mérlegben bruttó módon kerül számbavételre a margin számlák állománya, vagyis az egyes számlák attól függően kerülnek a mérleg eszköz vagy forrás oldalára, hogy azok követelést vagy tartozást testesítenek meg, addig a számviteli beszámolóban a bankrendszer valamennyi margin számlája összesítésre kerül, és az így képzett nettó egyenleg előjele határozza meg az aggregált állomány mérlegbeli helyét.

2023. január előtt – egyezően a számviteli beszámolóban alkalmazott kimutatási elvekkel – a statisztikai mérlegben is a bankrendszer egészére vonatkozóan aggregált, nettó marginállomány került publikálásra – az egyenleg előjelének megfelelően eszköz oldali rövid forinthitelként vagy forrás oldali rövid lekötött forintbetétként.

8. Felszámolás/végelszámolás alá kerülő hitelintézetek kezelése

A felszámolás vagy végelszámolás alá kerülő hitelintézetek a felszámolási/végelszámolási eljárás lezárultáig nem szűnnek meg, azok az MNB statisztikai mérlegében – és minden egyéb statisztikai kimutatásban is – a hitelintézeti körből átkerülnek az egyéb pénzügyi közvetítők szektorába.

Az ilyen szervezetekkel kapcsolatosan fennálló követelések és kötelezettségek állománya a megszűnő szervezet hitelintézetként való működésének utolsó teljes hónapjára vonatkozóan szerepel utoljára az MNB mérlegében a hitelintézeti állományok között, az ezt követő hónapra vonatkozó publikációban az állományok egyéb volumenváltozással – nem pedig tranzakcióval – kerülnek átvezetésre az egyéb pénzügyi közvetítőkkel kapcsolatos állományok közé.

9. A JDemetra+ program használata a szezonális igazítás során

Az MNB a 2017. januári adatok közzétételétől kezdve a Demetra programról egységesen áttért a JDemetra+ szoftver alkalmazására a szezonálisan kiigazított adatok előállításánál.

10. Pénzügyi befektetések biztonságát növelő alapok átsorolása a központi kormányzatba

Az Eurostat döntésének megfelelően, összhangban a Központi Statisztikai Hivatal által alkalmazott módszertannal, a pénzügyi befektetések biztonságát növelő alapok és a tulajdonukban levő vállalatok a monetáris statisztikákban 2017. július végétől kezdődően átsorolásra kerültek a pénzügyi vállalatok és a nem pénzügyi vállalatok szektorából a központi kormányzat szektorába. A következő intézményi egységek szektora változott: Országos Betétbiztosítási Alap, Befektetővédelmi Alap, Szövetkezeti Hitelintézetek Tőkefedezeti Közös Alapja, Kárrendezési Alap, Szanálási Alap, Magyar Szanálási Vagyonkezelő Zrt., Szanálási Követeléskezelő Zrt., RESIDEAL Ingatlanforgalmazási, Befektetési és Gazdasági Tanácsadó Zrt.

11. Repó ügyletek kezelése az MNB mérlegében

Összhangban a nemzetközi előírásokkal, a statisztikai publikációkban a repó ügyletek és az értékpapír kölcsönzési ügyletek végrehajtásakor nem változhat meg az értékpapírok tulajdonosa – a kapcsolódó pénzmozgásokat hitel-, illetve betét jellegű követelésként, vagy kötelezettséggként kell megjeleníteni.

Igaz ez abban esetben is, amikor a repó- vagy értékpapír kölcsönzési ügylet tárgya egy, korábban az MNB által kibocsátott, a mérleg forrás oldalán szereplő MNB-kötvény.

12. A devizatartalékba tartozó értékpapírok értékelése

Az MNB mérleg eszköz oldalán, a külföldi követelések között szereplő, devizatartalékba tartozó hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok értékelése a 2013. február vonatozási időig bemutatott adatok esetében az úgynevezett „bid” árfolyamon (árjegyzők által kínált vételi árfolyamon), majd ezt követően a „mid” árfolyamon (az árjegyzők által kínált vételi és eladási árak átlagán) történik. (A megváltozott értékelés állományváltozásra gyakorolt hatása a 2013. március havi adatokban árváltozásként került kimutatásra a monetáris statisztikai publikáció 4.11-es táblájában.)

13. Az IMF SDR állományok megjelenítése

A Nemzetközi Valutaalaptól (IMF) származó SDR állomány az MNB mérlegének eszköz oldalán a „Külföldi eszközök”, míg a forrás oldalán a „Külföldi tartozások” állományában szerepel. Ezek a tételek nem tekinthetők hitelnek vagy betétnek, ennél fogva a külföldi hiteleket és betéteket részletező idősorok nem tartalmazzák az SDR állományát.

Az SDR allokáció tranzakcióként jelenik meg a statisztikai publikációkban, míg az SDR értékének havi változása árfolyamváltozásként kerül elszámolásra.

14. Adatrevíziós politika

A publikáció minden alkalommal az aktuális publikáció előállításának időszakában elérhető legfrissebb adatok alapján készül. Ennek megfelelően az MNB honlapján található interaktív grafikonok és idősorok adatai minden alkalommal frissítésre kerülnek visszamenőlegesen is abban az esetben, ha korábbi időszakra vonatkozóan módosulnak az adatok. Az interaktív grafikonokból készülő PDF formátumú tájékoztatóban azonban utólag nem kerül módosításra, emiatt lehet eltérés az aktuális interaktív grafikonokban és az idősorokban szereplő adatok, valamint a korábbi hónapokra vonatkozó PDF dokumentumokban található adatok közt.